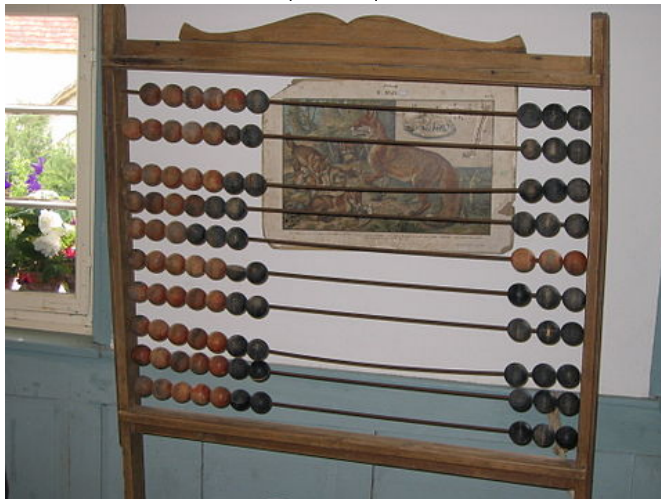

Motivace vzniku počítače

První mechanické počítače

Abakus

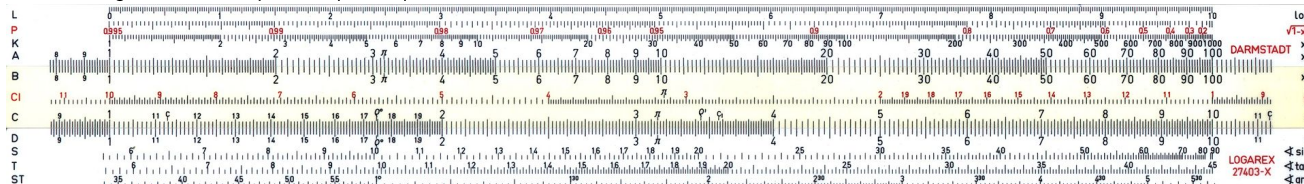
- jednoduché počítadlo s posuvnými kuličkami
- Vznikl před asi 5 000 lety v Babylonii jako deska s kamínky. Slovo abakus se skládá ze slova *abaq* nebo-li *prach*. Ve starověkém Řecku a

Římě používali hliněnou desku do které vkládaly kamínky (*calculi*)

Logaritmické tabulky a pravítko

- V roce 1614 byla objevena nová metoda násobení a dělení za pomoci sčítání a odčítání. Po objevení se v Anglii začali stavět první tabulky.
- Po tabulkách přišli logaritmická pravítka, která se používala dalších 200 let (do 70. let 20. st.) ve školách a v technických oborech. Při práci s velkými čísly byla přesnost menší z důvodu zaokrouhlování. Skládalo se ze dvou pohyblivých částí. Součin bylo možno vypočítat součtem logaritmů čísel vyznačených na pravítku.

Mechanické kalkulátory

- První mechanický kalkulátor vynalezen mezi 150 až 100 lety př. n. l. byl Mechanismus z Antikythéry sloužil pravděpodobně k výpočtu polohy Slunce, Měsíce a planet. Skládal se z třiceti a více ozubených koleček.
- Roku 1623 Schickard sestavil mechanický kalkulátor vyrobený z ozubených koleček z hodin. Uměl sčítat a odčítat šesticiferná čísla.
- Další počítací stroj byl vyroben [Pascalem](#) roku 1642 který uměl také jen sčítat a odčítat. Roku cca 1820 vytvořil Thomas první mech. kalkulátor který uměl sčítat, odčítat, násobit a dělit. Byl také i sériově vyráběn.
- Většina kalkulátorů byla stavěna na desítkové soustavě, která se obtížně implementovala.
- Následovaly děrné štítky a tkalcovské stavy.

První programovatelné stroje

- roku 1833 Charles Babbage předběhl svou dobu vývojem "Analytického stroje" který nemohl ve své době vyrobit. Analytický stroj se stal prvním univerzálním Turingovským úplným počítačem (*Lze napodobit jiné počítače bez nutnosti fyzicky upravit počítač*). Jeho počítač měl pracovat s pevnou desetinnou čárkou a padesáti-místnými čísly. Měl mít "sklad" (*paměť*) a "mlýnici" (*procesor*). Programy

byly psané do děrných štitků.

Nultá generace

- první počítače této generace ve většině případů již používala relé a pracovaly na kmitočtu ± 100 Hz. Díky druhé světové válce se tato oblast techniky výrazně posunula vpřed.

Z1

- práce na konstrukci začala již roku 1934 a dokončena byla roku 1936. stroj pracoval v dvojkové soustavě a neuměl podmíněné skoky. programy se psaly na děrné pásky (nosičem byl kinofilm). celý elektromechanický stroj byl dokončen až roku 1938. byl velmi poruchový tudíž prakticky nepoužitelný. považován za první počítač.

Z2, Z3

- po dokončení Z1 se německý inženýr Zuse vrhl na Z2 který měl 200 relé a mechanickou paměť ze Z1.
- Následovala spolupráce Zuseho a Schreyre pro vytvoření ještě výkonnějšího počítače Z3. Z3 byl zničen při náletech v roce 1944

ABC

- v říjnu 1939 sestavil americký profesor Atanasoff elektronický počítač ABC, který sloužil k řešení lineárních rovnic ve fyzice.

Colossus

- Colossus MK1 byl zkonstruován roku 1943 Thomasem H. Flowers jako prototyp dešifrovacího počítače použit pro dešifrování textu strojem [Enigma](#). Používal vakuové elektronky.
- Colossus MK2 byl zkonstruován o rok později pro dešifraci zpráv zašifrované přístrojem Lorenz cipher.

SAPO

- První počítač vyrobený v Československu. Název SAPO je zkratkou pro SAmočinný POčítač. Byl uveden do provozu roku 1957 a obsahoval 7 000 relé a 400 elektronek. Byl zvláštní ve dvou věcech: součástí každé instrukce bylo 5 adres (2 operandy, výsledek, adresy skoku v případě kladného a záporného výsledku) a měl 3 procesory, které pracovaly paralelně.
- O správnosti výsledku se hlasovalo. Výsledek z každého procesoru se porovnával, pokud se alespoň výsledek jednoho procesoru shodoval s výsledkem druhého procesoru výsledek byl prohlášen za správný; pokud se všechny tři výsledky neshodovaly, proces se opakoval.
- Tři roky po svém spuštění SAPO shořel. Z jiskřících releových kontaktů se vzňala loužička oleje, kterým se relé promazávala.

První generace

- první generace již používala elektronky (relé jen v menší míře). Počítače byly vysoce poruchové, neefektivní a příliš nákladné. Neměli žádný operační systém ani progr. jazyky, programy se psaly na propojovací desky, později na děrné štítky a pásy. Byly vybaveny tiskárnou pro výtisk výsledku na děrný štítek. Za úspěch se považovalo ukončit výpočet bez poruchy počítače.

ENIAC a MANIAC

- Roku 1944 na univerzitě v Pensylvánii uveden do provozu elektronický počítač EINAC. Na rozdíl od Z3 umožňoval vytvoření smyčky i podmíněné skoky a byl Turingovsky úplný. Prováděl až 5000 součtů za sekundu, ale byl energeticky velmi náročný, poruchový a jeho provoz byl drahý.
- MANIAC byl inspirován od ENIACu, sestaven roku 1945 a zprovozněn roku 1952. Byl využit k matematickým výpočtům popisující fyzikální děje a k vývoji jaderných bomb.

Druhá generace

- druhá generace používá polovodičové součástky - tranzistory. To zapříčinilo zrychlení, zmenšení a spolehlivost počítače ale i snížení

energetických nároků.

UNIVAC

- v roce 1951 prvním sériově vyráběným komerčním počítačem. Pátý vyrobený kus úspěšně předpověděl výsledky voleb.

EPOS (1 a 2)

- Roku 1960 byl spuštěn EPOS 1. Pracoval v desítkové aritmetice, v kódu, který umožňoval automatickou opravu jedné chyby. V 60. a 70. letech se vyráběl i v mobilní verzi a byl vybaven operačním systémem, assemblerem a překladačem.
- EPOS 2 byl spuštěn dva roky po EPOS 1. Byl osazen tranzistory a konstruován do stavebnicové formy - pro každý typ využití se dal sestavit "optimální systém".

Třetí generace

- Již používala integrované obvody. Začalo se objevovat multiprogramování - zatímco jeden program čeká na dokončení I/O operace, je procesorem zpracovávána druhá úloha. Objevuje se také nový termín proces, první podoba multitaskingu. Krom velkých počítačů přes celou místnost (mainframe) se objevují první mini- a mikropočítače.

IBM System 360

- Objevil se v různých výkonnostních modelech, od modelu 360/20 až po 360/90, a všechny mohly používat shodný software. mohly pracovat jak s pevnou, tak také proměnnou délkou operandů (dat). Vyráběli se v tisícových sérii, a byly obrovským pokrokem v komerčním využití.

Cray

- tehdy nejvýkonnější počítač na světě Cray-1 (první superpočítač). S nástupem paralelních výpočtů Cray-1 ustoupil a firma v roce 1995 zkrachovala.

Čtvrtá (dnešní) generace

- Charakterizuje ji mikroprocesory a osobní počítače. Zmenšil se procesor (dříve složený z několika obvodů), zvýšila se rychlost, spolehlivost a kapacita paměti, snížila se velikost a náklady. Začínají ustupovat mainframey